והא מבטל כלי מהיכנו. פירשנו למעלה בפרק כירה (דף מג.):

ט) **שתים בידי אדם ואחת באילן.** בסוכה בפ"ב (דף כפ: וסז) תנן העושה סוכתו בראש האילן יש לפרש בשני עניינים העושה סוכתו בראש האילן כגון שהסכך של סוכה על גבי האילן והאילן סומך לאותה שאין יכול לעלות על אותו סכך אלא אם כן שתמשש באילן שרגילין היו לתת כליהן על הסכך ל"ג יש לפרש שהתקרה סמוכה באילן שבגאה גבוהה ותמתיה על האילן להשתמש כל שעה שהוא מהלך בסוכה משתמש באילן: **בחיבור** גוולקי. שני שקין אחד בימין החמור ואחד משמאלו ובראש כל אחד מן השקין לצועה אחת וקושרין אותן שני הרצועות יחד ועכשיו מונח הקשר לנגד גבו של החמור והשקין מכנידין לכאן ולכאן ואי אפשר להמיר הקשר אם לא יגביהו השקין מעט ונסמכין שני השקין בכריסו של החמור והוו להו כלדדים: למעה

ואפי' למ"ד לוקין ליכתוב רחמנא [1]לא תעשה כל מלאכה ובהמתך אתה למה לי הוא ניהו דמיחייב בהמתו לא מיחייב: הגיע לחצר החיצונה: אמר [6]רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ומתיר החבלים והשקין נופלים והאנן תנן נוטל את הכלים הניטלין בשבת [7]כי קאמר רב הונא בקרני דאומנא דלא חזיא ליה והא קא מבטל כלי מהיכנו [2]בשליפי זוטרי מיתיבי היתה בהמתו טעונה [3]טבל ועששיות מתיר את החבלים והשקין נופלין ואע"פ שמשתברין התם בבולסא דיקא נמי דקתני דומיא דטבל מה טבל דלא חזי ליה אף הכא נמי לא חזי ליה ומאי

אע"פ שמשתברין [3]מהו דתימא [8]להפסד מועט נמי חששו קמ"ל תניא ר"ש בן יוחי אומר [4]היתה בהמתו טעונה שליף של תבואה מניח ראשו תחתיה ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו חמורו של רבן גמליאל היתה טעונה דבש ולא רצה לפורקה עד מוצאי שבת למוצאי שבת מתה והאנן תנן נוטל כלים הניטלין כשהדביש [7]הדביש למאי חזי לכתיתא דגמלי ויתיר חבלים ויפלו שקין מיצטרו זיקי ויביא כרים וכסתות ויניח תחתיהן מטנפי [8]וקמבטל כלי מהיכנו [4]והאיכא צער בעלי חיים קסבר [1]צער בעלי חיים דרבנן אביי אשכחיה ליה לרבה דקא משפשף ליה לבריה אגבא דחמרא א"ל קא משתמש מר בבעלי חיים א"ל צדדין הן וצדדין לא גזרו בהו רבנן מנא תימרא דתנן מתיר (6) חבלים והשקין נופלין מאי לאו בחבר [1]גוולקי דהוו להו צדדין וצדדין לא גזרו בהו רבנן לא בחבר אגלווקי דלא הוו צדדין אי נמי בלכתא איתיביה [8]שתים בידי אדם ואחת באילן כשרה ואין עולין לה ביו"ט מאי לאו דחק ביה באילן דהוו להו צדדין [5]וצדדין אסורין לא דכפייה לאילן ואנח סיכוך עילויה [6] דקמשמש באילן א"ה אימא סיפא שלש בידי אדם ואחת באילן כשרה ועולין לה ביו"ט ואי דכפייה לאילן אמאי עולין לה ביו"ט ואלא מאי צדדין אסורין סוף סוף אמאי עולין לה ב"ט אלא התם בגואזא פרסכנא דאילן גופיה דופן בעלמא הוא דשוויה דיקא נמי דקתני זה הכלל [9]כל [6] אילו שינטל האילן ויכולה לעמוד עולין לה ביו"ט ש"מ לימא כתנאי אין עולין לה ביו"ט [10]רשב"א אומר משום ר"מ עולין לה ביו"ט מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס צדדין אסורין ומר סבר מותרין אמר אביי לא דס"ע צדדין אסורין והכא בצדי צדדין קמיפלגי מ"ס צדי צדדין אסורין ומ"ס צדי צדדין מותרין רבא אמר מאן דאסר בצדדין אסר נמי בצדי צדדין מאן דשרי בצדי צדדין שרי נמי בצדדין איתיביה רב משרשיא לרבא נעץ

יתד

ואפי' למ"ד לוקין. במסכת מכות (דף יג:) הכא אפי' לאו ליכא דאי לאזהורי אמלאכה שעל ידו וע"י בהמתו אתא כגון ממחר ליכתוב לא תעשה כל מלאכה ובהמתך מאי אתה משמע לך לדבר ובהמתך לבדה: **בהמתו.** במלאכה הנעשית ע"י בהמתו לא מיחייב לאו גמור לגקות עליו: **טעונה כלי זכוכית.** שאין ניטולין בידו להמיתן לאמר: **והאין תנן נוטל את הכלים הניטלין.** וכלי זכוכית ניטלין הן ולמה לי מתיר את החבלים: **דאומני.** מקיז דם שאין לאויין בשבת שנלוס לפי שמאוסים: **והא** (7) **מבטל כלי.** כריס וכסתות כשמניחן תחת דבר שאין ניטל מבטלן מהיכנן דשוב לא יטלם משם ומי לסותר: **בשליפי זוטרי.** משאות קטנים ששומט הכר מתחתיהם ומופלין על הכר הסני וכן עד שמגיעין לאמר: **עששיות.** של זכוכית מש"ס בלע"ז ואע"פ שהעששיות משתברין. אלמא אסור לניח כרים וכסתות תחתיהן: **נטל לא חזי ליה.** דמוקמה הוא ואפילו לכהנים לא חזי: **ומאי אף על פי שמשתברין.** הא ליכא פסידא: **מהו דתימא להפסד מועט נמי חששו.** ויניח כרים וניח תחתיהם דהא ולאי אי אפשר בלא הפסד מועט שנילוסות ניתזין בשבירתן שאינם רואין לכלוס: **שליף.** משון של מבואה של עבל: **והא אין תנן כו'.** ודבש ניטל בשבת ואמאי לא לא לסוקה: **בשהדביש.** האמיר: **למאי חזי.** ואמאי אייתי רבן גמליאל: **לכתיתא דגמלי.** לכתיתא של גמלים לדויישדוד"ל: **ויתיר החבלים ויפלו שקים.** דהכי תנן בתמיתין בדבר שאינו ניטל. ומשני מצטרו זיקי נבקעים הנודות בנפילתן לאמר: **מטנפי.** בדבר הנשפך עליהם וקא מבטל כלי מהיכנו דשוב אין לאויין לבו ביום לכלוס: **והא אילא לצר בעלי חיים.** ולימי לאוליינהו ולידחי לדרבנן ביטול כלי מהיכנו: **קסבר.** ר"ג צער בעלי חיים דרבנן ופלוגתא היא בהלו מלאיות (ב"מ לב:): **דמשפשף לבריה אגבא דחמרא.** בשבת לשעשע התינוק: **קא משתמש מר בבעלי חיים.** (ביצה דף ו.) לא רוכבין על גבי בהמה וה"ה לכל תשמיש: **לדדין.** שאינו מרכיבו עליו אלא משפשפו על לדי גבו ואין זה דרך תשמישו ורבנן לא גזרו בה: **מאי לאו בחבר גוולקי.** גוולגלקי עשקנ"ס חבר גוולגלקי שתים מחוברות יחד בלעומות ומרכיבין על החמור זו מכאן וזו מכאן וצריך לשלקן יחד ויקיבב אצל החמור ומשפשף עצמו ונשען גופו בגדי החמור: **בחבר אגלווקי.** שתים שאין מחוברות יחד אלא על ידי עבעת מתכת שבראש הלעומה וכו מתמר קטן בעין שעושין לחבק שקורין לינגל"ל שאינו צריך אלא למשוך מעט והמסמר יוצא והן מתנתקות זו מזו: **אי נמי בלבחא.** כעין שעושין לדרדור יין שיש בהן טבעות של חבל לכל אחד ואחד ומכניס טבעת בטבעת ונוטל עץ כפוף קטן ומכניסו בפיימי ושוב אינו יוצא מחברו וכשבא לשלקו מושך העץ אלינו והן מתנתקין זה מזה ונופלין: **שתים בידי אדם ואחת באילן.** גבי סוכה תנן בשבירה בג' דפנות ואם עשה שתים בהלכתן והשלישי עשה באילן בשירה. דפנות לא איכפת לן אם מחוברות הם וה"ה אם כולן נקבעות באילן. והא דנקט שתים בידי אדם רבותא שמעוטינן דאפילו הכי אין עולין לה לאכול ולישן בתוכה סוכה בי"ט מפני שהכבה קשור בדופניה ונשען עליה והוא משמש על הכבה ונותן כליו ונמצא משמש באילן. כל כגיסה דסוכה נקיט בלשון עליה במסכת סוכה לפי שרובן עושין סוכותיהן בראש דבכמה דוכתין תנן בה הכי: **אין מעבירין אותו לעלות** [9]אמר להם העלון לסוכה [10]אבל מוריד הוא את הכלים וכן הרבה: **מאי לאו דחק ביה באילן.** ואותיב ביה קנים של דפנות בנקבים שנקב הרבה בגופו אל אילן ושיכך שוב על אותן דפנות ומ"מ אין כאן משמש אלא בגדי אילן: **דכפייה לאילן.** לענפיה העליונים הטה לגד אילן אחר וכן של זה לזה וקשרן אלו עם אלו ומהן ועשה הדופן: **אמאי עולין לה ביו"ט.** הרי הסכך נשען עליו והוא משמש בו: ה"ג **אלא מאי לדדין אסורין סוף סוף אמאי עולין לה ביו"ט אלא הכא בגוואזא פרסכנא שאינו גופיה דופן בעלמא שוויה.** גוואזא פרסכנא אילן שענפיה הרבה יוצאין מגדדין ומתפשטין לכאן ולכאן ושויהו דופן בעלמא לסוכה ולא סמך הסכך עליהן. ולהכי נקט גוואזא פרסכנא ולא שבקיה בדקא ס"ד בדכפייה ולישני כגון דלא סמך הסכך עליה משום דכיון דדופן רביעי הוא שאינו צריך לסוכה הכא בג' כשירה והסכך שוב על אותן דפנות ומ"מ אין כאן משמש אלא בגדי אילן: **לענפיה העליונים** הטה לגד אילן אחר וכן של זה לזה וקשרן אלו עם אלו ומהן ועשה הדופן: **אמאי עולין לה ביו"ט.** הרי הסכך נשען עליו והוא משמש בו: ה"ג **אלא מאי לדדין אסורין סוף סוף אמאי עולין לה ביו"ט אלא הכא בגוואזא פרסכנא שאינו גופיה דופן בעלמא שוויה.** גוואזא פרסכנא אילן שענפיה הרבה יוצאין מגדדין ומתפשטין לכאן ולכאן ושויהו דופן בעלמא לסוכה ולא סמך הסכך עליהן. ולהכי נקט גוואזא פרסכנא ולא שבקיה בדקא ס"ד בדכפייה ולישני כגון דלא סמך הסכך עליה משום דכיון דדופן רביעי הוא שאינו צריך לסוכה הכא בג' כשירה והסכך שוב על אותן דפנות ומ"מ אין כאן משמש אלא בגדי אילן: **דופן בעלמא.** אינו מעכב הסכך: **אמר אביי.** ל"ג בהכי פליגי ליכא למימר דסבירא ליה (לת"ק) [9] לדדין מותרין דהני לאו לדדין נינהו אלא לדי לדדים [10] שהקנים הנתונים בנקבים לדדין והסיכוך הנתון על גבן לדי לדדים בלדדים פליגי:

יתד

עין משפט נר מצוה

יז א ב ג מיי' פכ"ז מהלכות שבת הלכה י סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' רסו קונטרס ע: יח ד ה מיי' שם טוש"ע שם ומיומן שם קונטרס יח: **יט** ו מיי' פ"ל מהלכות סוכה הלכה ו טוש"ע א"ח סי' תרכח קונטרס ג:

רב נסים גאון

ואפילו למאן דאמר לוקין. כלומר שר' שמעאל סבר כי לאו שניתן לאזהרת [מיתת] ב"ד לוקין עליו, ור"ע סבר לאו שניתן לאזהרת [מיתת] ב"ד אין לוקין עליו.

והא קא מבטל כלי מהיכנו. כבר פירשנו בפרק הפנין שעיקרו בפרק כירה, ופירשנו כי החלוקה בצער בעלי חיים דאורייתא או דרבנן המצא בפרק אלו מציאות.

רבינו חננאל

ואפילו למאן דאמר לוקין א"כ ליכתוב קרא לא תעשה כל מלאכה ובהמתך, אתה למה לי, אלא לומר לך כל מלאכה [הוא] ניהו דכי עביד מיחייב, בבהמתו לא מיחייב. והלכתא כר' יוחנן דהא דרמי ליתא, דרבא אהדר עליה ופריך לעצמה, ואע"ג דפריך לנפשיה, לא שבקינן דברי רבא וסמכינן אשנייה. הגיע **לחצר החיצונה נוטל הכלים וכו'. אמר רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית מביא כרים וכסתות ומתיר (הכלים) [החבלים] והשקין נופלים.** ואקשינן עלה והתנן נוטל את הכלים הניטלין בשבת וכלי זכוכית ניטלין בשבת ולמה אינו נוטלן בפני עצמן, ופריק רב הונא מי סברת הא דאמרי היתה [בהמתו] טעונה כלי זכוכית בכוסות ואשישות קאמינא דשרי לטלטלן בשבת, בקרני (דאוני) [דאומנא] קאמינא שמוצצין בהן הדם שאסור לטלטלן. (ולמה אסור לטלטלן והא קי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך [גופו ו]מקומו שרי). **תוב** אקשינן עליה הא אמרת מביא כרים וכסתות ומניח תחת משאני בהבהמה כדי שיפלו כלי זכוכית הללו על דבר רך שלא ישברו, והלא אסור להשתמש באותן הכרים והכסתות כל זמן שאילו כלי זכוכית עליהן ואינו יכול לישן בהם והנה מבטל כלי מהיכנו. ופריק רב אשי בשליפי זוטרי, פי' שמנער אשי בשליפי זוטרי, פי' שמנער את הכר או את הכסת מעט והן נופלות כי הא דתנן מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלות. **ואקשינן** עליה היתה בהמתו טעונה טבל ועששיות, מתיר החבלים והשקין נופלים ואע"ג שמשתברין. ופריק רב הונא אילו העששיות אינם כלי זכוכית עשויין אלא כולסא, פי' תחיכות גדולות כדכתיב ברזל עשות, ורוצה להכניסם לבור לעשות מהן כלי זכוכית. והילכתא כרב הונא דאע"ג דאיתותב הא שני לה, ושנייא שנוייין איגון דהא מתרץ לה מאן דמותבה. ואמרינן דיקא נמי דקתני דומיא דטבל מה טבל דלא חזו ליה, פירוש אלא אחר שיתקנו, אף האי נמי לא חזי ליה. והא דתניא רבי שמעון בן יוחי אומר היתה בהמתו טעונה שליף של תבואה מכניס ראשו תחתיו ומסלקו לצד אחר, הילכתא כוותיה שאינו מפרק אלא מכבדו לצד אחר ונופל מעצמו. **ובאנו** להקשות משמשנתנו אדרבן גמליאל שהיתה חמורו טעונה דבש ולא רצה לפרק חמורו, והא אנן תנן נוטל את הכלים הניטלין בשבת, וזה הדבש הוא ראוי לאכילה היה לו לנוטלו. ומפרקינן דבש זה

הדביש, פי' הופסד כדמפרש בפרק המפקיד. ותוב אקשינן עליה היה לו להתיר החבלים ומעצמו יפלו השקין. ופרקינן חייש דילמא כשיפלו השקין בקרקע מצטרו זיקי, ופירושו מתבקעין הנודות שהדבש בהן, כדכתיב וילכו ויצטיירו. ותוב אקשינן עליה היה לו להביא כרים וכסתות ויניח תחתיהן ויפלו השקין בהן ולא יתבקעו דהכי שרי למעבד כרב הונא. ופרקינן אם יפלו אילין על הכסתות נמצא מבטל כלי מהיכנו, ואם תאמר ינערם ויטול הכסתות כמו שאמרנו למעלה, אע"פ שינערם אינן ראויין להשתמש בהן היום דקא מיטנפי. עוד אקשינן עליה ולמה הניח חמורו טעונה, הא איכא צער בעלי חיים, ופריק רשב"ג צער בעלי חיים דרבנן. **אביי**

מסורת הש"ס

1) [עמ"ש תוס' לעיל מג: ד"ה כנכן], 2) [ע' תוס' שם. ד"ה טובלן], 3) [ספחים עו: כ: נה: ביצה לו. נ"ק קיח. נ"מ לח:], 4) [עי' רש"י נ"מ לח. ד"ה הדפיס ופכרש"י סנהדרין קא. ד"ה מדבנים], 5) [לעיל מג. וש"ן], 6) [נ"מ לכ:], 7) [פי' קשקש עדון וע' בערך מבר פי' בתריכות], 8) סוכה כב:, 9) [עירובין נג.], 10) [תוספתא סוכה פ"ל], 1) [כריתות סוכה מט.], 2) [שם כו:], 3) [סוכה מח.], 4) [נ"ל לר' מאיר] וש נדסון לרבב"ח ר"מ"ל, 5) פ"ש שהגוז לדדים והקנים הנתונים בנקבים לדדי לדדים וע' שלמעלה ביקר רש"ל, 6) שייך אחר ד"ה בתיכוי,

תורה אור השלם

ו וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: שמות כ ט

הגהות הב"ח

(א) נב' ומנא מימנא דתנן מחיר החבלים: (ב) שם דקמשתמיש בלאין: (ג) שם זה הכלל כל שאילו ינטל האילן: (ד) רש"י ד"ה הא קא מבטל כלי מהיכנו כריס:

לעזי רש"י

מש"ש [מש"י"ש]. ערימות. רדוישדוד"א [רידוישידוד"א]. שפשוף, פצע. עשקנ"ס [נשקיר"ש]. תיק. צינגל"א. חבק (רצועת-בטן לסוס וכיו"ב).

מוסף רש"י

והא קא מבטל כלי מהיכנו. שהיה מוקן מתחילה לנטלנו ומבטלו עשהו מוקנה (לעיל מג.) דדומה לעומד כנין (לע"ל קכח.). **כשהדביש.** התקלקל ונעשה לגלו מתמת תמיומת (שנהדרין קא.) לו: יפה טעם דובשנו והתמיר, **לאמלי"ל** בלע"ז, כמו (איוב לא) ובכל תבואתי אשכם, מעקר שרשיה, וכמו (קהלת יב) עד לא ירתק חבל הכסף, יפחתו רוקות עצותיה (ב"מ לח.). **לכתות דגמלי.** לכתיתה שבל הגמל שגנו כתוש ומקוקב מתמת משאוי פיסר"ל בלע"ז (שם). **שתים בידי אדם ואחת באילן.** הוחיל ואם ינעל האילן ונפל קרקעות הסוכה, שאינו יכול לעמוד בקמיכת שתים שבאלכן, אין עולין לה ביו"ט, דמשמש באילן (סוכה כב.).

רבינו חננאל (המשך)

אשכחיה לרבה דקא משפשף לבריה אגבה דחמרא. פי' משפשף, כדאמרינן ואם בעברב ישפשף, כלומר יוליך ויביא ידו על גופו שיוסר מעליו ינוקף הקרי. כן (רבא) [רבה] היה מעלה ומוריד בגו כעין שפשוף ע"ג החמור מן הצד, לא על שדרו של חמור כדרך רכיבה אלא היה מושיבו ע"ג החמור והתינוק מיגנדר ונחית ואביו מחזיק בו ומחזירו שלא יפול לארץ. א"ל אביי משתמש מר בבעלי חיים, כלומר המשתמש בב"ח עובר משום הא דתנן ולא רוכבין על גבי בהמה. השיבו רבה אינו [על] שדרו של חמור אלא בצידי החמור אני משפשף, (ויגדלן) [וצדדין] לא גזרו בהו רבנן, מדתנן מתיר החבלים והשקין נופלין, מאי לאו בחבר גואלקי ולא גזרו בהו רבנן. פרוש חבר גואלקי, כשטוענין

בהמה מביאין שק וטוענין אותו מצד אחד ושק האחר מצד השני, ומביא חבל וקושרן ומחברן בצידי הבהמה, וכשמבקשין לפרק משאו מגביה השקין לרפרף קשר החבל להיות נוח להתיר, ומתיר ומניח השקין והן יורדין מצידי הבהמה ויורדין לארץ. נמצא מגביה ומוריד השקין בצידי החמור כאשר אני מגביה ע"ג החמור, והוא יורד בדרך שיפשוף. אמר ליה אביי אינו אומר מתיר החבלים בחבר גואלקי אלא באבר גואלקי כדתנן כיצד מאברין את הנרות ומפרשינן ליה מלשון אבר כן מוסיף כמין אבר בגואלקי, והוא למעלה כדאמרינן בפרק לא יחפור (ב"ב כד:) באברוורי הוו יתבי. פי' אברוורי, למעלה מן המשאוי

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

יתד באילן ותלה בה בכלכלה למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב למטה מ' טפחים עירובו עירוב טעמא דנעץ יתד באילן הא לא נעץ אפילו למטה מ' טפחים אין עירובו עירוב והא האי תנא דקאסר בצדדין וקשרי בצדי צדדין אמר רב פפא הכא בכלכלה דחוקה עסקינן דבהדי דשקיל ליה לעירוב קמניד ליה לאילן וקמשמש באילן גופיה [א]והלכתא [ב]צדדין אסורין צדי צדדין מותרין אמר רב אשי השתא דאמרת צדדין אסורין האי דרגא דמדלא לא לינחיה אייש אדיקלא דהוו להו צדדין אלא לינחיה אגוואזי לבר מדיקלא וכי סליק לא לינח כרעיה אגוואזי אלא ליתנח אקנין: **מתני'** מתירין פקיעי עמיר למבה ומפספסין את הכיפין אבל לא את [ג] הזירין אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה: **גמ'** אמר רב הונא הן הן פקיעין הן הן כיפין פקיעין תרי כיפין תלתא [ד] זירין דארזי וה"ק מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין והוא הדין לכיפין אבל לא את הזירין לא לפספס ולא להתיר אמר רב חסדא מאי טעמא דרב הונא קא סבר למטרח באוכלא טרחינן לשויי אוכלא לא משוינן רב יהודה אמר הן הן פקיעין הן הן זירין פקיעין תרי זירין תלתא כיפין דארזי וה"ק [ב]מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה אבל פספוסי לא וכיפין פספוסי נמי מפספסינן אבל לא הזירין לפספס [א] אלא להתיר אמר רבא מאי טעמא דרב יהודה קסבר [ג]שווי אוכלא משוינן ממרח באוכלא לא טרחינן תנן [ד]אין מרסקין את השחת ואת החרובין לפני בהמה בין דקה ובין גסה מאי לאו חרובין דומיא דשחת דרכיכי אף חרובין דרכיכי אלמא לא טרחינן באוכלא ותיובתיה דרב הונא אמר לך רב הונא לא שחת דומיא דחרובין מה חרובין דאקושי אף שחת דאקושי היכי משכחת לה בעילי זוטרי ת"ש רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה לדקה אין לגסה לא אי אמרת בשלמא ת"ק סבר מיטרח באוכלא לא טרחינן שווי משוינן היינו דקא אמר ר' יהודה [ה] החרובין לדקה נמי שווי אוכלא הוא אלא אי אמרת ת"ק סבר שווי אוכלא לא משוינן מיטרח באוכלא מטרחינן רבי יהודה [ו] דמתיר בחרובין לדקה כל שכן לגסה מי סברת דקה דקה ממש מאי דקה גסה [ז] ומאי קרי לה דקה דדייקא באוכלא הא מדקתני רישא בין דקה ובין גסה מכלל דרבי יהודה דקה דקה ממש קאמר קשיא תא שמע [ח]מחתכין את **למטה** מ' **טפחים עירובו עירוב.** קשה אמאי עירובו עירוב והא כרמלית הוא כיון שרחבה ארבעה ואסור לטלטל לרה"ר וי"ל אין כרמלית בכלים כדפירש בקונטרס בפ"ק דמכילתין (דף ח.) גבי היתה קופתו מונחת כו' *אי נמי כרבי דאמר [ט] כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין המשמשין: **אמר רב פפא הכא בכלכלה דחוקה עסקינן.** מדמשני רב פפא הכי משמע דסגיא ליה לדדין מותרין ורב אשי משמע דסגיא ליה דאסורין מדאמר רב אשי בנמוך דאמרת לדדין אסורין וקשה לי הא איפכא שמעינן להו במסכת מגילה בפ"ב (דף יז. וסס) דאמר רב פפא שמע מינה לדדין אסורין דאי אסלקא דעתך לדדין מותרים נמוך אריש לדדין ניהו רב אשי אמר אפילו תימא לדדין מותרין כל דלהדי גבה כגבה דמי [י]: **והלכתא אסורין צדי צדדין מותרין.** ותימה לרבי אמאי לא תסיב הני בהדי יע"ל קג"ס דהלכה כתנאי (בבבא מציעא דף כב:) דאמר רבא מאן דאסר בצדדין אסר נמי בצדי צדדין אסר נמי בצדי צדדין ואבי אמר בצדדין אסורין [כ]דאמר מר [ל]אסר בצדדין פליגי: [דאסור] ובצדי צדדין פליגי: **רב** יהודה אמר הן הן **פקיעין כו'.** וה"ק **מתירים פקיעי עמיר כו'.** פירש קונטרס דהתרת פקיעים הוא שווי אוכלא וצריך לפרש [מ] נמי בהא דרב יהודה תסיב התרת פקיעין שווי אוכלא וכ' הוא לא תסיב לה שווי אוכלא מדאסרי לה [נ] ואין נראה לרבינו תם דאפילו אינו בהכי אלא לתרוייהו לא הוא התרת פקיעי עמיר לא שוא אוכלא ולא מיטרח באוכלא דלא שייך טורח בהתרה [ס] ולהכי שריא לתרוייהו. [ע] מ"ר: אין

יתד. נגר: **ותלה בה בכלכלה.** ונתן בה עירובו והוא נתכוון לשבות למטה תחת האילן: **למטה מי' טפחים.** אם הכלכלה בתוך י' לארץ עירובו עירוב דהוא ועירובו בהא"ר אבל למעלה מי' ופתח כלכלה רחבה ארבעה הויא לה כלכלה רשות היחיד והוא נתכוון לשבות ברשות הרבים ואינו יכול ליטלו שם ולאכלו וכיון דאינה סעודה הראויה לו אינו קונה שביתה על ידה: **טעמא דנעץ יתד.** דכי שקיל לעירובו משתמש בגדי לדדין אבל לא נעץ יתד אלא קשרה בגדי אילן לא: **הכא בכלכלה דחוקה.** שפיה לר וקלרה היא ומכניס ידו לתוכה בדוחק הלכך אי ממש הוה קטר לה בגדי אילן לא שקיל ליה לעירובא מגיל ליה לאילן הלכך כי איכא יתד הוא דאמרי ואי לא לא: **אי דרגא דמדלא.** סולם שעולין בו לסוכת נוקרים שעושין ע"ג קוניסין גבוהין והיא סמוכה לאילן: **לא לינחיה.** דאם הסולם אדיקלא לא יסמוך ראש הסולם לגד דקל דכי סליק משתמש בגדדין: **אלא לינחיה אגוואזי לבר מדיקלא.** יתקע יתד בגדי האילן ויסמוך הסולם עליו דהוה ליה יתד לדדים וסולם לדי לדדין: **וכי סליק לא לינח כרעיה על יתד אלא אקנין.** על שליבות הסולם או קנים היולאים מהקונדיסין: **מתני' פקיעי עמיר.** קשין של שבלים [ע] (שאותם) שאוגדים מתירין אותם שיהו נוחין לבהמה לאוכלה: **מפספסין.** שכן דרך שמפזרים לבהמה העשבים ויפין לה לאוכלן שכשהן דחוקין מתממעטין ואינה מריחה כיתה כל כך וקלה בהן: **את הכיפין.** מפרש בגמרא וכן זירין: **אין מרסקין.** אין מחתכין: **שחת.** עשב של תבואה והוא אספסת ומשום דטירחא דלא צריך הוא: **רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה.** ששייה דקות וקטין לה: **גמ' הן הן פקיעין הן הן כיפין.** כולן קשין של שבלין הן מיהו פקיעין תרי שלין קשורין אלא בשני ראשיה: **כיפין תלת.** קשורין ג' [ד] (אגודים): **זירין דארזי.** ענפיה לחין של ארז שמזרדין אותם ובעודם לחין ראויין לבהמה ורוב בני אדם מניחין אותם לעליה: **וה"ק מתירין פקיעי עמיר ומפספסין.** דכיון דמעיקרא אוכלא הוא אלא אי אמרת ת"ק סבר שווי אוכלא לא משוינן מיטרח באוכלא מטרחינן רבי יהודה [ו] דמתיר בחרובין לדקה כל שכן לגסה מי סברת דקה דקה ממש מאי דקה גסה [ז] ומאי קרי לה דקה דדייקא באוכלא הא מדקתני רישא בין דקה ובין גסה מכלל דרבי יהודה דקה דקה ממש קאמר קשיא תא שמע [ח]מחתכין את

למטה מי' טפחים עירובו עירוב. דבר שתחילתו אוכל קודם תיקון זה טרחינן ומכשרינן לייפותן ולהשתמש הוא דמשוי לה אוכלא ה"ל אוזלי אוכלא בשבת: **מיטרח באוכלא.** שכן בקשים של שבלים ומה שהתיר בזה המיר בזה ולקחינן אבל לא הזירין אספסת קאי: **וה"ק הן הן פקיעין הן הן זירין.** דכל זמן שהוא קשור לאו אוכלא הוא ומתירו לשויי אוכלא ומשום צער בהמה שרי אבל אספסת לא דסגי ליה בהתרה ואיתעביד אוכלא ופספוסיה לתענוג בעלמא הוא ומטרח באוכל בדבר שהוא כבר אוכל בלא תיקון זה לא טרחינן. ומפספסין את הכיפין דאריזא דבלאו פספוס לא הוי אוכלא. אבל לא את הזירין לפספס אלא להמיר אלשה אוגדיהן בפקיעין דהתרת אוגדיהן שווי אוכלא הוא: **אין מרסקין.** פיפא דמתניתין היא וחד טעמא: **דרליי.** כגון מרוזין לחין דלאויין למאכל בהמה בלא ריסוק וריסוק דילהו לתענוג בעלמא: **דאקושי.** קשין כגון שיבאו: **בעילי זוטרי.** עייליים קטנים שאף האספת קשה להם ולריכה ריסוק לשויי אוכלא: **נדקה אין.** דהוה ליה שווי אוכלא: **לגסה לא.** דהוה ליה מטרח באוכלא: **אי אמרת בשלמא.** שמע רבי יהודה לת"ק דאמר מיטרח באוכלא אין מרסקין ברכיכי קאמר אבל שווי אוכלא שרי היינו דקאמר ליה רבי יהודה מרוזין לדקה לית לן למיסר דשווי אוכלא הוא ואע"ג דרכיכי אלא אי אמרת קסבר ת"ק מיטרח באוכלא שרי שוי אוכלא אסור ואין מרסקין דקאמר דאקושי קאמר דשווי אוכלא הוי: **רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה.** בתמיה הא כל שכן דלגסה למיטרח באוכלא הוא ושרי הכי ה"ל למיתני ור' יהודה מתיר בחרובין לגסה דהוה ליה מיטרח באוכלא. והא ליכא למימר דר' יהודה מתיר דשווי אוכלא שרי מיטרח באוכלא דאמר ת"ק בדאקושי קאמר וגבי לגסה נמי שווי אוכלא הוא וה"ל למיתני ורבי יהודה מתיר בחרובין לדקה אין לגסה לא דמיסר דשווי אוכלא נמי הוא: **דדייקא.** כוסמת יפה ומדקתן אוכלין בפיה: **והא מדקתני רישא בין דקה בין גסה שמע מינה דקה ממש.** ורבי יהודה אמר ת"ק: אמר

יחד. נגר: **ותלה בה בכלכלה.** ונתן בה עירובו והוא נתכוון לשבות למטה תחת האילן: **למטה מי' טפחים.** אם הכלכלה בתוך י' לארץ עירובו עירוב דהוא ועירובו בהא"ר אבל למעלה מי' ופתח כלכלה רחבה ארבעה הויא לה כלכלה רשות היחיד והוא נתכוון לשבות ברשות הרבים ואינו יכול ליטלו שם ולאכלו וכיון דאינה סעודה הראויה לו אינו קונה שביתה על ידה: **טעמא דנעץ יחד.** דכי שקיל לעירובו משתמש בגדי לדדין אבל לא נעץ יחד אלא קשרה בגדי אילן לא: **הכא בכלכלה דחוקה.** שפיה לר וקלרה היא ומכניס ידו לתוכה בדוחק הלכך אי ממש הוה קטר לה בגדי אילן לא שקיל ליה לעירובא מגיל ליה לאילן הלכך כי איכא יחד הוא דאמרי ואי לא

אם הדלועין. התלושין ולא אמרינן מוקצין הן להכמה דמאכל אדם הן: **אשוני.** קשין: **א"נ.** כלבים דקאמר בגורייתא זוטרי דכל נבלה קשה להן: **ומערבין.** התבן והאספסתא יחד והכהמה אוכלת התבן בשביל האספסתא: **אבן בחיבורא פריה.** דלא חזיא והאספסתא משוי לה אוכלא. והאי פריא לאו פריא דגמרי דההיא לגויעא קיימא ואסורה לטולטל: **מתני' אין אוכסין.** מאכילין אותו הרבה על כרחו ומוחכין לו בגרונו. וגבגמרא מפרש לשון אוכסין עושין לה כמין אכוס בתוך מעיה: **ולא דורסין.** שדורס לה בתוך גרונה את השעורין ומייסו לא הוי כל כך כמו אוכסין: **אבל מגעיטין.** מפרש בגמרא: **אין מאמירין.** מפרש בגמרא: **מהלקטין.** מפרש בגמרא: **אין נופחין מיס לפני דבורים.** מפרש טעמא בגמרא אי משום דאין מזונותיהן עליו שיוצאין ואוכלין בשדה אי משום דמיא בחגמא שביא להו: **הרדיסאות.** על שם מקומן ומיזונין בתוך הבית: **גמ' כי האי גוונא.** שיאכילנה כל כך שירמיהו מעיה לאכוס: **אטעינה כורא.** על גבה למזונות לדרך לבד שאר משאות: **למקום שאינה יכולה להחזיר.** שתוחבו לה לפיהם מבית הבליעה: **בבלי.** בתרווד: **דספי בידיס.** תוחבו לתוך פיו: **אנא יוני שובך וכו'.** בתמיה. ומאמי לא מאי טרחת איכא: **אנא נאו כו'.** ומדמבלקטין דמתניתין למקום שאינה יכולה להחזיר ומי שרי שמע מינה מגעיטין דבגלים וגמלים למקום שאינה יכולה להחזיר ושרי אנא דגבי בהמה קרי ליה הגעטה וגבי עופות קרי ליה הילקוט ועל כרחך אין מאמיריין דקאמר בכלי הוא: **נעולס מהלקטין דספי ליה בידיס.** ולמקום שיכולה להחזיר: **אין מזונותן עליך.** דשביחי להו בדבכרא: **חזיר אין מזונותיו עליך.** דלרוב יהודי [9] שיגדל חזיריס: **מחני' נמי דיקא.** דלפילו שדי קמייהו נמי לא: **דשביחי בחגמא.** אבל מזונות לא שבימי להו: **שמזונותיו מועטין.** שאין אדם חס עליו לתת לו מזונות הרבה: **כמה אפשה כמעיו.** דהכלב שאכל בשר מת ומת הכלב בבית תוך ג' ימים מעמא בחהל אבל בחייו לא מעמא דטומאה בלועה בבעלי חיים לא מיטמא כדאמר בבהמה המקשה (חולין דף עא:): **שמע מינה.** מדקאמר שהקפיד הקדוש ברוך הוא על מזונותיו: **משח אודניה.** מעט כמו אוזנו: **והוטרא בחיים.** יכהו במקל מיד שלא יהא מרגילו אלו: **אבל ממאה לא.** ליתיב ליה מידי אי לא דידיה הוא: **משום דאחי לאמרך.** בתריה ויפקידו: **ליה דעביר מחוירא.** שכל מאכל לאוי לו ומוצא לאכול ואף מאכילין לו הרבה: **לוחיה דרב יהודה.** שהמרלה למקום שאינו יכול להחזיר: **פוקס אם פיה.** נותן חכה לתוך פיה שלא תוכל לסגור פיה: **ומאכילה כרשינין ומיס בכפ אחם.** והמיס מבליעין הכרשינין לתוך בית בליעתה על כרחה: **מאכילה מעומד.** נותן לתוך פיה וכל זמן שאינו מרביצה אינו יכול לתחוב כל כך ויכול להחזיקה: **מפגיפין מני.** דקתני נותן מיס לתוך המורסן דבתיבת מיס לא זהו גיבולו: **אפי' רבי יוסי מודה.** דזהו גיבולו: **קני.** קמח של תבואה שנתייבשה כשהן קליות בתנור ואותו קמח לעולם מתוק והוא [8] קמחא דלבשוגא ועושין ממנו שמיתא משמן ומיס ומלח שמערבין בו: רבי

[1] את הדלועין לפני הבהמה [2] ואת הנבלה לפני הכלבים * מאי לאו דלועין דומיא דנבלה מה נבלה דרכיכא אף דלועין דרכיכי אלמא טרחינן באוכלא ותיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה לא נבלה דומיא דדלועין מה דלועין [3] דאשוני אף נבלה דאשונא והיכי משכחת לה בבשר פילי א"נ בגורייאתא זוטרי הא שמע דתני רב חנן מנהרדעא [4] מפרכינן תבן ואספסתא ומערבין אלמא טרחינן באוכלא תבן בתיבנא סריא אספסתא בעילי זוטרי: **מתני'** אין אוכסין את הגמל ולא דורסין אבל מלעיטין ואין מאמירין את העגלים אבל מלעיטין ומהלקטין לתרנגולין ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין ואין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולין ולפני יוני הרדיסיות: **גמ'** מאי אין אוכסין אמר רב יהודה [5] אין עושין לה אכוס בתוך מעיה מי איכא כי האי גוונא אין וכדאמר רב ירמיה מדיפתי לדידי חזי לי ההוא טייעא דאכלא כורא [6] ואטעינא כורא: אין מאמירין: איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה אמר רב יהודה [7] המראה למקום שאינה יכולה להחזיר הלעטה למקום שיכולה להחזיר רב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאינה יכולה להחזיר והמראה בכלי הלעטה ביד מתיב רב יוסף [8] מהלקטין לתרנגולין ואין צריך לומר שמלקיטין ואין מלקיטין ליוני שובך וליוני עלייה ואין צריך לומר שאין מהלקטין מאי מהלקטין ומאי מלקיטין אילימא מהלקטין דספי ליה בידים מלקיטין דשדי ליה [9] קמייהו מכלל דיוני שובך ויוני עלייה מישדא קמייהו נמי לא אלא לאו מהלקטין למקום שאינה יכולה להחזיר מלקיטין למקום שיכולה להחזיר בכלי ותיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה לעולם מהלקטין דספי ליה בידים מלקיטין דשדי ליה קמייהו ודקא קשיא לך יוני שובך ויוני עלייה למישדא קמייהו נמי לא הני מזונותן עליך והני אין מזונותן עליך כדתניא [10] נותנין מזונות לפני כלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זה לזה זה מזונותיו עליך וזה אין מזונותיו עליך אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא [11] אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנין לפני אווזין ולפני תרנגולין ולפני יוני הרדיסיות מ"ט לאו [12] משום דהני מזונותן עליך והני אין מזונותן עליך וליטעמיך מאי איריא מיא אפילו חיטי ושערי נמי לא אלא שאני מיא דשכיחי באגמא דרש רבי יונה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב [13] (יודע) צדיק דין דלים יודע הקב"ה בכלב שמזונותיו מועטין לפיכך שוהה אכילתו במעיו ג' ימים [14] כדתנן כמה תשהה אכילתו במעיו ויהא טמא בכלב ג' ימים מעת לעת ובעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף אמר רב המנונא שמע מינה אורח ארעא למשדא אומצא לכלבא וכמה אמר רב מרי משה אודניה וחוטרא אבתריה הני מילי בדברא אבל במתא לא דאתא למסרך אמר רב פפא לית דעניא מכלבא ולית דעתיר מחזירא תניא כוותיה דרב יהודה [15] איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה המראה מרביצה ופוקס את פיה ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד ונותנין כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן: מהלקטין לתרנגולין כו': אמר אביי אמריתה קמיה דמר מתניתין מני ואמר לי ר' יוסי בר יהודה היא דתניא [16] אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי [17] ר' יוסי בר יהודה אומר אינו חייב עד שיגבל דילמא עד כאן לא קאמר רבי יוסי בר יהודה התם אלא קמח דבר גיבול הוא אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אפילו רבי יוסי בר יהודה מודה לא סלקא דעתך דתניא בהדיא אין נותנין מים למורסן דברי רבי ר' יוסי בר יהודה אומר [18] נותנין מים למורסן ת"ר אין גובלין את הקלי וי"א גובלין [19] מאן י"א ר חסדא רבי

אין אוכסין את הגמל וכו'. והא דלמרינן בעירובין פרק עושין פסין (דף כ: ושם) גמל שראשו וזובו מבפנים אוכסין אותו מבפנים הך אכיסה לאו היינו אכיסה ממש דהא דלמרינן הכא אין אוכסין כו' והיינו אכיסה היינו הלעטה [20] וכן פירש רבינו שמואל: **אלא** קמח דבר גיבול הוא. פירשתי לעיל בפ"ק (דף יח. ושם) [21] מהו

להחזיקה: מפגיפין מני. דקתני נותן מיס לתוך המורסן דבתיבת מיס לא זהו גיבולו: **אפי' רבי יוסי מודה.** דזהו גיבולו: **קני.** קמח של תבואה שנתייבשה כשהן קליות בתנור ואותו קמח לעולם מתוק והוא [22] קמחא דלבשוגא ועושין ממנו שמיתא משמן ומיס ומלח שמערבין בו: רבי

בדיים כתירוצא דרב יהודה. **ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין.** אוקימנא (לר') [כר"] יוסי בר' יהודה דתניא אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי רבי, ור' יוסי בר' יהודה אומר עד שיגבל, אלמא אמרינן [דנתינת מים לאו זהו גיבולו]. מאי דילמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי בר' יהודה עד שיגבל אלא בקמח דבר גיבול הוא, אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אפילו ר' יוסי בר' יהודה מודי שנתינת מים למורסן אסור שזהו גיבולו. ואשכחן תניא בהדיא אין נותנין מים למורסן דברי ר', [ר"] יוסי בר' יהודה אומר נותנים מים למורסן. ואע"ג דבכל מקום הילכתא כרבי מחבירו, הכא הלכה כר' יוסי דתניון מתניתין סתמא כוותיה. ותוב מהא דכתוב אפינקסיה דלוי אמרית קדם רבינו הקדוש והוא רבי על דהוו גבלין שתיתא בבבל, (והוא) [והוה] צווח רבי ולית דשמע ליה ולית חילא בידיה למיסר מדר' יוסי בר' יהודה, מהא נמי שמעינן דהלכתא כר' יוסי בר' יהודה דהוא בר פלוגתיה לא אסר ונפק עובדא כוותיה. ת"ר אין גובלין את הקלי וי"א גובלין. ואמרינן מאן י"א, ואמר רב חסדא

ועלתה בקשיא לרב הונא. וחזרונו להקשות על רב יהודה דתנן מתחכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ופריק ליה, ופשוטה היא. וכן הא דתני רב חנן מנהרדעא מפריכין תבן ואספסתא ומערבין אלמא טרחינן באוכלא. ופריק גם זו. ואע"ג דרוב סוגיא דשמעתא כרב הונא (רישא) [סלקא], הא איתותב ולא אשכח לה פירוקא ועלתה בה קושיא, ותוב רב יהודה ורבה רישי מתיבתא הוו דאמרינן האי שיפורא מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה, והילכתא כוותיהו ומשינן אוכלא ולא קא מטרחינן באוכלא. (מכלל דרב הונא לא הוה ריש מתיבתא, והא אמרינן כי הוו מפטרי רבנן מבי רב הונא הוו פייסי כו', ואמרינן ואמרי במערבא קמא לא מתיבתא דהונא בבלאה). **אין אוכסין את הגמל כו'.** פי' אוכסין, מפטמין כדכתיב וברבורים אכוסים, והוא מאכילין את הגמל הרבה, כרב ירמיה דאמר אנא חזיתיה לההוא טייעא דאכלא כורא ואטענה כורא. וכן הלכה דאסור לפטם בהמה בשבת ולא אפילו עופות. **אין ממרסים** את העגלים אבל מלעיטין. איזו היא המראה ואיזו הלעטה, אמר רב יהודה המראה למקום

עין משפט נר מצוה

בג א מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה יח סמג לאוין סה טוש"ע ח"ח סימן שכד סעיף ו:
בד ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ז:
בה ד ה מיי' שם הלכה לה טוש"ע שם סע"ט:
בו ו מיי' שם הלכה לו טוש"ע שם סעיף י:
בז ח ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:
בח י מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הלכה ד:
בט כ מיי' פכ"ח מהל' שבת הלכה לח:
ל ל מיי' פכ"ח מהלכות שבת הלכה לד טוש"ע ח"ח סי' שכד סע"ג:

מוסף רש"י

מחתכין את הדלועין. התלושין, ומייסו קתני לא למאכל בהמה קיימי אלא לאדם (לקמן קנו:) ולא אמרינן טירחא דלאו טרח הוא (ביצה ב:). **ואת הנבלה לפני הכלבים.** דכן ומעש"ם שנתבלה בשבת, דכן הסמנות לא היתה עומדת לאכילה לבנים, אפילו הכי אדי, לנים לן מוקצה בשבת (שם). **אין עושין לה אכוס בתוך מעיה.** שמוחב לה מקפוא הרבה על כרחה בבית הבליעה יותר מכדי אכילתה עד שנעשה כאיתום בטעיה כפיוליתה למדבר ומתיירא שלא תמצא מאכל (שדרובין כ:). **אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב.** מעוש לא אכילתה שהוא אב מלאכה (לעיל יח:).

מוסף תוספות

א. ולא דק בלישנא. רש"י.

רבינו חננאל

באוכלא, אלא שחת דומיא דחרובין, מה חרובין דאשיני, פירוש יבישין וקשין ואין יכולין להיאכל, אף שחת כמותן שנתייבש ונתקשה ואינו אוכל והריסוק משווייהו אוכל, ומתניתין כוותי דאמרי שוויי אוכלא לא משווינן, ואיזו היא בהמה שאינה יכולה לאכול השחת אלא אחרי ריסוק, ואמרנו בעילי זוטרי, פ' עיירים קטנים. **ותוב** אקשינן על רב הונא מדרבי יהודה נשמע לרבנן, לאו ר' יהודה מתיר בחרובין לדקה, לדקה אין לגסה לא, מכלל דרבנן סברי כיון שיכולין לאכלן כמות שהן לא טרחינן לדחוקינהו להו דמטרח באוכלא לא טרחינן, וא"ל רבי יהודה לת"ק התינח לגסה שיכולה לאכול כמות שהיא בלא ריסוק אלא לדקה שאינה יכולה לאוכלה כמות שהיא בלא ריסוק שוויי אוכלא הוא ושרי. דאם נאמר כי ת"ק סבר מטרח טרחינן שוויי אוכלא לא משווינן וריסוק זה שוויי אוכלא לדקה ולגסה הוא ואסור, וא"ל ר' יהודה לדקה אוכלא הוא ומיטרח באוכל שרי ואם הוא אוכל לדקה כ"ש לגסה ולא היה צריך לומר אלא ר' יהודה מתיר סתם בין לדקה בין לגסה,

מסורת הש"ס

(א) [ל"ל מפרכין וכן העמיקו תוס' לעיל קנ: וכן כתוס' ב"ב יט: ד"ה כמיגבנא], **(ב)** [ע' תוס' ב"מ פ: ד"ה סתם], **(ג)** [תוספת' פי"ח], **(ד)** [בקרא במיב יבש חסר וי"ן], **(ה)** אהגות פי"ח מ"ז, **(ו)** [תוספת' פי"ח], **(ז)** לעיל יח., **(ח)** [לעיל יח. איתא רבי יוסי אומר], **(ט)** [ע' מ"ש תוס' ב"ב לג: ד"ה מאן], **(י)** [קוטב מט:], **(כ)** [בסמוס לט:], **(ל)** בד"ה אבל.

תורה אור השלם

1 יֹדֵעַ צַדִּיק דִּין דַּלִּים רָשָׁע לֹא יָבִין דָּעַת: משלי כט ז

הגהות הב"ח

(א) גמ' דשדי ליה קמיה אלא דיוני שובך:

גליון הש"ס

גמרא מאי לאו הילועין. כעין זה בב"מ דף קט ע"ב ושיין שיטה מקובצת שם ד"ה ס"ל:

רבינו חננאל (המשך)

שאינה יכולה להחזיר. פי' המראה, שמוריד בידו המאכל בבלוגו של עגלים במקום שאינו יכול להחזירו מתוך בלוגו אבל חשוב הוא כבלוע, כגון זה אסור להמרות. אבל דלהלעטה כדכתיב הלעיטני נגו', לתת המאכל בתוך שלו מותר, וזה וזה ביד. ורב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאין יכול להחזיר, והמראה [בכלי והלעטה ביד. ואותבינה רב יוסף לרב יהודה מהלקטין לתרנגולין ואין צ"ל שמלקטין כו'. ופריק רב יהודה הכי לעולם [וכו'], פי' מתניתא דאמר כך היא מהלקטין דספו ליה בידיה, והיא פחותה מהלעטה שאמרנו, ומלקטין שנשליך לפניה שעורים וכיוצא בהן דברים שהן מאכל לעופות. ואין משליכין מאכל לפני יוני שובך ויוני [עליה] לפי שאינן [בנין] תרבות ואין מזונותן עליך, וכי [הא] דתניא נותנין מזונות לפני הכלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר. ומה הפרש בין זה לזה, כלב מזונותיו עליך חזיר אין מזונותיו עליך. ובא רב אשי לסיים דברי רב יהודה ולומר שיוויא דשני שיוויא היא מדקיא דמתניתין, דקתני אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך, אבל נותנים לפני אווזים ותרנגולים ולאו משום דהני מזונותיו עליך והני אין מזונותיו עליך. ולא עמדו דברי רב אשי. והלכה כרב יהודה דתניא כוותיה דתניא איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה, המראה מרביצה ופוקס את פיה ומאכילה כרשינין ומים בבת אחת, הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד ונותן לה כרשינין בפני עצמן ומים בפני עצמן. **מהלקטין לתרנגולים ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין.** פי' מהלקטין, דספי להו

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

רבי יוסי בר יהודה היא. ט) (דאי רבי לא מהני ליה שינוי דמנתינת מים מיתייב אפילו במידי דלאו בר גיבול כדאמרינן גבי מורסן אבל לרבי יוסי בר יהודה) דאמר עד שיגבל הכא גובלין בלאחר יד כדמפרש ואזיל והנ"מ הוא דקא משני: **שבוחשין.** בתרווד דהיינו גובלין: **ומוחים ויפוח המלרי.** דבלאו רפואה נמי משקה הוא דתנן כל המשקין שותה אדם לרפואה (לעיל דף קט:): **נעבה.** אין גובלין בדבר בוחשין אמין זו ליטה: **נחול נופן החומץ בו'.** כלומר כן דרכו בחול: **לגבלא דבי נשיא.** שומר בהמות אביו ומגבל מאכלן: **דקא גביל.** מורסן ע"י שינוי: **בעבה ביה.** דהא לגולי עלמא אבל לא גובלין תנן: **גובלין.** מורסן ע"י שינוי כדמפרש ואזיל והוא דקא משני: **ולא מספיק.** לתורי אין מאמירין אותן: **ודלא נקיט בגישניה.** עגל קטן שעדיין לא לומד לאכול: **והני מילי.** דאמרן דמותר לגבל מורסן: **שפי וערב.** פעם אחת מוליך המקל שתי ופעם אחת ערב: **מנענרו לגלי.** והוא מתערב מאליו: **אפיקסיה.** לוחות קטורות זו עם זו כאותן של סוחרים ט): **מהו לפרק.** לתת תמוך כלי שלפני בהמה זו ולתת לפני בהמה וכן תרתי קמי תרתי האוכלות באחום אחד: **אכל אלאא קמי תרתי.** הואיל וכתול לא יהיב להו כי האי הוי טרחא דלא לריך וכ"ש תרתי קמי חדא: **אמריס קמיה רבי.** רבי לוי משמעי דהוא אמר קדם רבי על הגך אינשי דגבלין בשיתא: **מדר' יוסי בר יהודה.** בר פלוגתייה דהוה שרי לעיל אף בעבה ועל ידי שינוי והיו עוסקין כמותו: **פאי מאן דבחד בשבא.** הגולל באחד בשבא: **יהא גבר ולא חדא ביה.** יהא אדם שלא בחדה אחת יהא ולא אחת בו בחדה אחרת ולקמן מפרש לה ואזיל: **והוא ריש גבוי.** דמאן דבחד בשבא יהא לאם כמו שהיוס לאם למעשה בלאשים. מיהו שמע מינה דגולדים בו לדיקים וכשעים: **דאיפלגיגו מיא.** כך הוא יבדל מכל אדם: **ונאי.** נוקף: **דאיכרו ביה עשבים.** דכתי' (בלאשי' ח) מדשא האדרת והוא דבר שפרח ורבה מאד וממהר לגדל ולגמות דהוא ענין פרילות אשווי"ל בלע"ז ט) [ל"ל] דלא כתיב למיגבו בעשבים בלוויים (ועוד) שיולאין בערבוביא ויונקין זו מזו: **ונהיר.** זיותן: **דאיתלו ביה מאורות.** וכתיב ט) ותורה אור: **דאיכרו ביה דגים ועופות.** שאין טורחין לאוכלן אלא ניזונים בחסדו של הקב"ה: **חזרן.** ממחזר אחר מלות: **חזרן במצות.** שכן דרך ע"ם לחזר אחר מלות שבת: **וקדישא רבה יתקרי.** שיהא פרוש וקדוש דכתיב (שמות כ) ויקדשהו: **אמר להו רבי חנינא.** לתלמידיס שקראו פנקסו של ר' יהושע: **מזל שעה.** ז' מזלות הן המשמשין את השעות מנכ"ל של"ס אמה היינו אמה ממש והוא אחד מן המזלות וכן לגבה והשאר הוויין כוכבים: **זיופן.** כשאש המאיר: **אילו מדיליה.** כשאש שאינו מסיג גבול רעהו למשול בגילה: **וזווהי גניין.** אין לו רשות לכסות סודו ונסתרותיו אלא כשאש שהוא פומבי לכל: **דאלי ביה נורא.** אש תלוי באותו מזל. יאר של תשמיש בוער כאנור: **מזל כוכב.** הוא סופר של מזל אמה לכתוב דרך הילוכו ותקופותיו ומצוי אצלו תמיד: **סביב מרעין.** כלבנה זו (ט) שמתנועה והולכת: **נגאי וסביר.** כלבנה זו שבגילה ומתמעטת: **אכיל לא דיליה.** כלבנה המקבלת גבול האמה למשול אף ביום: **ורזווהי לסיגיה.** כלבנה שאינה מאירה: **דבשבתאי.** מזל כוכב שמו שבתאי: **בטלין.** כמו לא יבטותו (בראשית ח): **לדקן במצות.** לדקה לעגייס דקרי ליה מצוה מ) (בכלל) לשון גזבה: **גנבא.** ליסטיס ההורג ונפשות: **אומנא.** מקיז דם: **עניש.** בני אדם העובדין על דבריו: **מזל מחזיקים.** לפי המזל היא החכמה כדאמר דבחמה נהיר וחכים: **ויש מזל לישראל.** שאין תפלה ולדקה משנה את המזל: **אין מזל לישראל.** דעל ידי תפלה וזכות משנה מזלו לטובה: **אילטגינות.** חכמת המזלות: **לא מאילטגינותך.** היינו דכתיב ויולא אותו החוצה מן מאילטגינותו: דקאי

רבי יוסי בר' יהודה היא והנ"מ הוא א דמשני היכי משני א"ר חסדא על יד ב) ושוין שבוחשין את השתית בשבת ושותים זיתום המצרי והאמרת אין גובלין ל"ק הא ב בעבה הא ברכה והני מילי הוא דמשני היכי משני אמר רב יוסף בחול נותן את החומץ ואח"כ נותן את השתית ד בשבת נותן את השתית ואח"כ נותן את החומץ לוי בריה דרב הונא בר חייא אשכחיה לגבלא דבי ג) נשיה דקא גביל וספי ליה לתוריה בטש ביה ה אתא אבוה אשכחיה א"ל הכי אמר אבוה דאמך משמיה דרב ומנו רבי ירמיה בר אבא גובלין ולא מספין ודלא לקיט בלישניה מהלקיטין ליה וה"מ הוא דמשני היכי משני אמר רב יימר בר שלמיא משמיה דאביי שתי וערב והא לא מערב שפיר אמר רב יהודה מנערו לכלי כתיב אפינקסיה דזעירי אמרית קדם רבי ומנו רבי חייא מהו לגבל אמר אסור מהו לפרק אמר מותר אמר רב ו)[מנשיא] חד קמי חד תרי קמי תרי שפיר דמי תלתא קמי תרי אסור רב יוסף אמר קב ואפילו קביים עולא אמר כור ואפילו כוריים כתיב אפינקסיה דלוי אמרית קדם רבי ומנו רבינו הקדוש על דהוו גבלין שתיתא בבבל והוה צוח רבי ומנו רבינו הקדוש על דהוו גבלין שתיתא ולית דשמיע ליה ולית חילא בידיה למיסר מדרבי יוסי בר' יהודה כתיב אפינקסיה דרבי יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהי גבר ולא חדא ביה מאי [ולא חדא ביה] אילימא ולא חד לטיבו והאמר רב אשי אנא בחד בשבא הואי אלא לאו חדא לבישו והאמר רב אשי אנא ודימי בר קקוותא הוויין בחד בשבא אנא מלך והוא הוה ריש גנבי אלא אי כולי לטיבו אי כולי לבישו ז)(מאי טעמא דאיברו ביה אור וחושך) האי מאן דבתרי בשבא יהי גבר רגזן מ"ט משום דאיפליגו ביה מיא האי מאן דבתלתא בשבא יהי גבר עתיר וזנאי יהא מ"ט משום דאיברו ביה עשבים האי מאן דבארבעה בשבא יהי גבר חכים ח)ונהיר מ"ט משום דאיתלו ביה מאורות האי מאן דבחמשה בשבא יהי גבר גומל חסדים מ"ט משום דאיברו ביה דגים ועופות האי מאן דבמעלי שבתא יהי גבר חזרן אמר ר"נ בר יצחק חזרן במצות האי מאן דבשבתא יהי בשבתא יומות על דאחילו עלוהי יומא רבא דשבתא אמר רבא בר רב שילא וקדישא רבא יתקרי אמר להו רבי חנינא פוקו אמרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם האי מאן דבחמה ט) יהי גבר זיותן יהי אכיל מדיליה ושתי מדיליה ורזוהי גליין אם גניב לא מצלח האי מאן דבכוכב נוגה יהי גבר עתיר וזנאי יהי מ"ט משום דאיתיליד ביה נורא האי מאן דבכוכב יהי גבר נהיר וחכים משום דספרא דחמה הוא האי מאן דבלבנה יהי גבר סביל מרעין בנאי וסתיר סתיר ובנאי אכיל דלא דיליה ושתי דלא דיליה ורזוהי כסיין אם גנב מצלח האי מאן דבשבתאי יהי גבר מחשבתיה בטלין ואית דאמרי כל דמחשבין עליה בטלין האי מאן דבצדק יהי גבר צדקן אמר ר"נ בר יצחק וצדקן במצות האי מאן דבמאדים יהי גבר אשיד דמא א"ר אשי אי אומנא אי גנבא אי טבחא אי מוהלא אמר רבה אנא במאדים הואי אמר אביי מר נמי עניש וקטיל איתמר רבי חנינא אומר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל רבי יוחנן אמר אין מזל לישראל ואודא רבי יוחנן לטעמיה ט)דא"ר יוחנן מניין שאין מזל לישראל שנאמר [1]כה אמר ה' אל דרך הגוים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה ט)הם יחתו ולא ישראל ואף רב סבר אין מזל לישראל דאמר רב יהודה אמר רב מניין שאין מזל לישראל שנאמר ט)[2]ויוצא אותו החוצה אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע [3]בן ביתי יורש אותי אמר לו לאו [4]כי אם אשר יצא ממעיך אמר לפניו רבש"ע נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן אמר ליה צא מאיצטגנינות שלך שאין מזל לישראל מאי דעתיך דקאי

מהו לפרק. פירש בקונטרס לפרק מלפני בהמה זו ולתן לפני אחרת וכן פירש בערוך בערך פרק וקשה לר"י להיינו מתניתין גבי בהמה (לעיל דף קמ:) א ודלא לר"י לפרק היינו להריק המים וגם המורסן מכלי אל כלי שתגבל היטב ב ובערוך פירש כמה לשונות:

אין מזל לישראל. והא דאמר רבא בשילהי מו"ק (דף כח. וסס) בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא מכל מקום על ידי זכות גדול משמנה אבל פעמים שאין המזל משמנה כדאמר ביומא פרק המולן (דף ב. וסס) זכה מוסיפין לו לא זכה פוחתין לו ג) (דאין מזל לישראל): כלדאי

א. ״נוטלים מלפני בהמה זו לתת לפני בהמה אחרת בשבת״, ותניא בברייתא ״נוטלים מבהמה שפיה יפה ונותנים לפני בהמה שפיה רע״. ״יעב״מ״. ב. וא״ל מותר, וכדאמר רב יהודה מנערו לכלי. כ״ן.

רבינו חננאל

ר' יוסי בר' יהודה היא, והוא דמשני. היכי משני אמר רב חסדא אליבא דר' יוסי בר' יהודה [ש"מ] דהילכתא כוותיה, ונתברר שהלכה כר' יוסי בר' יהודה שנותנין מים למורסן וגובלין את הקליא מעט מעט. **ושוין שבוחשין את השתית בשבת.** פי' השתית היא שתיתא דאמור רבנן בכריצד מברכין (דף לח.), ודברי הכל מותר לבחוש בשבת והוא נתינת השתית שהוא הקליא בכלי. ואחר [כך] יתן בו חומץ ויערבנו שתי וערב בתרווד או כיוצא בו כלי הניטל בשבת ויגער את"כ את הכלי לכלי אחר, אבל לא יערבנו כדרך מריסה שמריץ התרווד סביבות כל הכלי שבתוכו השתית אלא שתי וערב בלבד. והני מילי דבחיש בה [נ"א: לה] רכה, אבל לבחושה עבה ויגבול הוא ואסור. ואקשינן עלה היכי אמרת דשוין שבוחשין את השתית, ומי שרי והא אמרת דרישא אין גובלין את הקליא, כלומר ת"ק, (וי"א אסור) [רישא אוסר] גיבול הקליא, וקתני סיפא דשוין שבוחשין את הקליא מכלל דאפילו [ת"ק] שרי. ומפרקינן ל"ק, הא דתני אין גובלין בעבה, וסיפא דקתני ושוין שבוחשין ברכה, והוא דמשני [נ"א: דמשנה] ממעשה דחול שדרכו בחול נותן [את] החומץ ואחר כך [נותן] הקמח, ובשבת ישנה יתן השתית ואחר כך יתן החומץ. ואפילו נתינת מים למורסן כעין גיבול בשינוי שרי כדאמרי משמיה דרב ירמיה בר אבא גובלין ולא מספין ודלא לקיט בלישניה מלקיטין, והני מילי גיבול בשינוי והוא עירוב שתי וערב וניעור מכלי אל כלי אחר, אבל מירוס כעין טוחן בריחיים של יד שמסבב ומוליך ומביא אסור. אמרו לו לרבי חנינא מהו לגבל, אמר להו אסור. לפרק מאי, ואמר [להן] מותר. (ולמה לא פירש מהו לפרק ומהו חד קמי חדא ותרי קמי תרתי כו', שראיתי בין הגאונים חילוקים בפירושם). והילכתא כעולא דאמר אפילו כור אפילו כוריים שרי, ואפילו לשלשה ועוד, ובלבד ע"י שינוי כאשר פירשנו למעלה, ושאר השמועה פשוטה היא.

מוסף תוספות

א. עד דלא מתחר בחמה זו לתת לפני בהמה אחרת בשבת, ותניא בברייתא ״נוטלים מבהמה שפיה יפה ונותנים לפני בהמה שפיה רע״. ״יעב״מ״. ב. וא״ל מותר, וכדאמר רב יהודה מנערו לכלי. כ״ן.

מוסף רש"י

שבוחשין. מגיפין בכף לערבו יפה במימיו (ברכות לח.). **אל דרך הגוים אל תלמדו.** לעשות כמעשיהם, ומשמעו לנו מאותות השמים אל תחתו (סוכה כט.). **צא מאיצטגנינות שלך.** שלאים ממזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אמרם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן, שרי לא תלד אבל שרה תלד, אני קורא לכם שם אחר ויאמרה המזל (בראשית טו ה).

לא א ב ג ד מייי שם הלכה לג סמג שם טוש״ע ח״מ סימן שכא סעיף יד:

תורה אור השלם

1 כה אמר יי אל דרך הגוים אל תלמדו ומאתות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה: ירמיהו י ב

2 ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך: בראשית טו ה

3 ויאמר אברם הן לי לא נתת זרע והנה בן ביתי יורש אתי: בראשית טו ג

4 והנה דבר יי אליו לאמר לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא ירשך: בראשית טו ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' מאן דממה דהא גבר. ל"נ תחלת סדר הליכתן ש"ס מנכ"ל וכמן נקט מנכ"ל ש"ס) לפי סדר סימני הימים מל"ם ס"ס ונקט תמה כריפא והסדר נקט עוגב וכו' לפי סדר וכשעות ומזלות כשתתחיל ממזל אמה שהוא משמש בתחלת יום ל' נמצא סדר הכשעות) מנכ"ל ש"ס ותחזר הלילה כדאמרת בדש"י ס"ש מפנין וע"ש: (ב) רש"י ד"ה קמיל וכו' זו שמתמעטה והולכת:

גליון הש"ם

גמרא אתא אבוה אשבחיה. עי' לעיל דף כג ע"ב תוס' ד"ה דבי נשא: רש"י ד"ה אבל דלא דיליה בלבנה המסגת. עיין דבר ממנד מזה בתמנות אור לגעל פמ"ש כפ' בראשית:

לעזי רש"י

אשווי"א [אישווי"ר]. לסטות.

מוסף רש"י

שבוחשין. מגיפין בכף לערבו יפה במימיו (ברכות לח.). **אל דרך הגוים אל תלמדו.** לעשות כמעשיהם, ומשמעו לנו מאותות השמים אל תחתו (סוכה כט.). **צא מאיצטגנינות שלך.** שלאים ממזלות שאינך עתיד להעמיד בן, אמרם אין לו בן אבל אברהם יש לו בן, שרי לא תלד אבל שרה תלד, אני קורא לכם שם אחר ויאמרה המזל (בראשית טו ה).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות